

tergötland och Småland. Hans gottländska konstnärsnamn (enligt Roosval) är Bestiarius och hans funtkonst är sedan gammalt känd. Nu berikas hans produktion genom ett antal kyrkobyggnader. En grupp för sig kan spåras längs ostkusten ända från Mälardalen till Ångermanland (t. ex. Norrala, Söderala, Hög, Skön, Brunflo, Styrnäs). De äldsta äro förenklingar av S. Per i Sigtuna. Troligen ha ärkebiskoparna gynnat denna byggnadsverksamhet.

Det summariska referatet av Lundbergs framställning av 1100-talets rika och mångskiftande kyrkobyggnadskonst ger en mycket svag föreställning om det betydelsefulla och intressanta innehållet. Utöver denna epok, som givetvis tilldrager sig största intresset såsom innehållande de största nyheterna, behandlar den stora boken ytterligare ett par århundraden och dessutom byggnadskonstens andra arter: borgar, bostadshus och stadsplaner. Inte minst inom sistnämnda område presenteras ett ibland häpnadsväckande nytt material. För första gången i svensk konstforskning framdragas här landets *alla* monument och konstskapelser, som höra till tiden; alla äro de sedda, studerade och ofta ställda i en ny överraskande belysning eller kombinerade på ett betydelsefullt sätt, som ger nya, märkliga resultat. Mängden av nytt stoff och nya slutsatser och synpunkter är så stor, att även om hälften av författarens resultat icke blir bestående, är det en stor gärning, som han här utfört.

Bengt Cnattingius.

Svenskt kyriale.

Det torde få anses sannolikt, att nästa kyrkomöte enar sig om en ny kyrkohandbok. En direkt följd därav blir, att musiken till svenska mässan måste omarbetas. Det förarbete, som nu göres, bör mottagas med tacksamhet. Det är nämligen inga oansenliga eller lätta uppgifter, som den kommitté får, åt vilken kommer att uppdragas att utarbeta kyrkohandbokens musikaliska del. Arbetet torde också böra bedrivas med skyndsamhet, då man säkerligen icke alltför länge vill dröja med att taga handboken i bruk.

Källskriftsstudier taga alltid lång tid i anspråk. Man emotser därför med glädje att ett par så viktiga källor som Hög- och Bjuråkershandskrifterna, snart komma att utgivas från trycket av kyrkoherde A. Adell. Av värde har också varit de introitusunder-

---

K. Peters och A. Runbäck, Svenskt Kyriale. Lund. C. W. K. Gleerups förlag.

sökningar, som i denna tidskrift offentliggjorts av kyrkoherde Knut Peters. Både texten och melodien till introitus böra noggrant övervägas innan kyrkomötet fattar sitt beslut. På den musikaliska behandlingen av detta moment beror, om det över huvud skall eller icke skall komma till användning i någon större utsträckning.

Svenskt Kyriale, som nu utgivits av Peters och Runbäck är beaktansvärt från flera synpunkter. Dess melodiurval är mycket begränsat. Det innehåller knappast något som icke bör komma till användning. Färre melodier skulle kännas som fattigdom och enformighet, men ett större antal vågar man knappast hoppas på att församlingen skall tillägna sig. Uppställningen är praktisk, enklare än Missalets fyra serier. De praktiska anvisningarna, som förtjäna att uppmärksammas icke blott av mindre förfarna organister, äro mycket värdefulla. En enda anmärkning må göras: Herre förbarma dig skall enligt handboken icke uteslutas i den förkortade litanian. Alldeles förträffliga och mönstergilla äro såväl de införda modulationerna som de detaljerade anvisningar som lämnas om hur övergång kan ske i ett stort antal fall.

I fråga av melödivalet ha inga nyheter införts, med undantag av två Helig vid högmässans ingress. De melodier Kyrialet upptagit torde ha fått allmän spridning. Av särskilt intresse är den rytmiska behandlingen av melodierna. Utgivarna ha helt övergivit taktindelning och utformat rytmen i närmare överensstämmelse med gregoriansk tradition. Den använda rytmen företer dock åtskilliga avvikelser från den traditionella. Det är tydligt, att då den gregorianska rytmen är nära beroende av det latinska språket vissa förändringar måste vidtagas. Det är dock icke lätt att säga, vilka modifikation, som böra göras. På en del punkter har jag en annan uppfattning än utgivarna, t. ex. i fråga om påsktidens kyrie. Men redan detta, att ett allvarligt försök gjorts att arbeta fram den svenska gregorianska rytmen, är tacknämligt. Runbäck's harmonisering är som alltid utmärkt.

A. O. T. Hellerström.

Bernt Notke.

Högt över hopen av medeltida bildsnidare och målare reser sig Bernt Notke, den lübeckske mästaren till den mäktiga Örjansbilden i Stockholms Storkyrka. Antalet dokumentariskt säkrade verk av hans hand utgöres blott av tre, och konstforskningen

---

Walter Paatz, *Bernt Notke*. Berlin 1939. Deutscher Verein für Kunstwissenschaft. Kr. 52:—.